

Η συνθετική βιολογία υπό το πρίσμα της βιοηθικής (Β')

/ [Πεμπτούσία](#)

Όπως ήδη αναφέρθηκε, μετά από πολλές συζητήσεις, οι βιοηθικολόγοι κατέληξαν στην σύνταξη ενός καταλόγου τεσσάρων κοινών αρχών, οι οποίες έμειναν γνωστές στην ιστορία ως κείμενο του Belmont. Οι αρχές αυτές είναι: 1) Η αρχή της αυτονομίας, 2) Η αρχή της ευεργεσίας, 3) Η αρχή της αποφυγής βλάβης και πόνου και 4) Η αρχή της δικαιοσύνης.

Η αρχή της αυτονομίας έχει διατυπωθεί από τον Καντ και αφορά κυρίως την πηγή της ηθικής κρίσης[1]. Η ηθική αυτονομία αναγνωρίζει ως πηγή της ηθικής τον ανθρώπινο λόγο και ως εκ τούτου θεωρεί ότι ο άνθρωπος ο ίδιος μπορεί να θεσπίσει τους ηθικούς κανόνες τους οποίους θα ακολουθήσει. Στο επίπεδο της βιοηθικής συνδέθηκε με τη δυνατότητα του ατόμου να διαμορφώνει τις βιοηθικές του κρίσεις και να λαμβάνει τις τελικές του αποφάσεις. Συνέχεια και συμπλήρωμα της καντιανής αρχής της αυτονομίας είναι η αρχή της αξιοπρέπειας. Η αρχή αυτή αξιοπρέπειας πηγάζει από το καντιανό αξίωμα: «Ο άνθρωπος πρέπει να αντιμετωπίζεται ως σκοπός και να μην χρησιμοποιείται μόνον ως μέσο»[2]. Αν και δεν συμπεριλήφθηκε ως ξεχωριστή βιοηθική αρχή στο κείμενο του Belmont, βλέπουμε να χρησιμοποιείται ευρύτατα σε πολλά βιοηθικά ζητήματα. Μάλιστα, χωρίς τον κίνδυνο να σφάλουμε, μπορούμε να πούμε ότι είναι εκείνη η αρχή την

οποία επικαλούνται πιο συχνά από όλες τα επίσημα βιοηθικά κείμενα και οι συνθήκες και διακηρύξεις για ζητήματα στην σχέση ηθικής και σύγχρονης ιατρικής τεχνολογίας.

Οι δεύτερη και η τρίτη αρχή, εκείνες δηλαδή της ευεργεσίας και της αποφυγής βλάβης και πόνου, ως αρχές της ιατρικής ηθικής τις συναντούμε για πρώτη φορά στον Όρκο του Ιπποκράτη «*επ' ωφελείη καμνόντων...επίδηλήσει δε και αδικίη είρξειν*»[\[3\]](#). Ως αρχές όμως της σύγχρονης βιοηθικής, έλκουν τις φιλοσοφικές τους καταβολές από τον ωφελιμισμό, το γνωστό φιλοσοφικοηθικό ρεύμα του αγγλόφωνου κυρίως χώρου με εκπροσώπους τον Jeremy Bentham και τον John Stewart Mill. Η βασική αρχή του ωφελιμισμού είναι η επιδίωξη του μεγαλύτερου δυνατού καλού ή η πρόκληση του μικρότερου δυνατού κακού για όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους[\[4\]](#). Ο ωφελιμισμός είναι εκείνο το φιλοσοφικό και ηθικό ρεύμα το οποίο πρακτικά κυριάρχησε σε όλον τον προηγμένο δυτικό κόσμο και σε πάρα πολλά επίπεδα, όπως της πολιτικής, της ηθικής, αλλά και της νομικής. Με την ίδια βεβαιότητα μπορούμε να πούμε ότι πρακτικά, οι δύο αυτές αρχές αναδείχθηκαν σε κυρίαρχες στον χώρο της βιοηθικής. Η επιδίωξη του καλού για τον ασθενή και η αποφυγή της βλάβης του είναι οι βασικοί άξονες κάθε δεοντολογίας περί την ιατρική και όποια άλλη επιστήμη σχετίζεται με τα ζητήματα υγείας.

Η τέταρτη αρχή, της δικαιοσύνης, προβλήθηκε στη βιοηθική από τον γνωστό αμερικανό φιλόσοφο John Rawls. Ο Rawls αναφέρεται κυρίως στον διανεμητικό χαρακτήρα της δικαιοσύνης, εννοώντας την υπό την μορφή «*ίσες ευκαιρίες υγείας και θεραπείας για όλους*»[\[5\]](#). Η αρχή της δικαιοσύνης στην βιοηθική προβλήθηκε και ως μία ασφαλιστική δικλείδα ελέγχου και τήρησης των υπολοίπων αρχών.

[συνεχίζεται]*

[\[1\]](#) Βλ. Immanuel Kant, *Τα θεμέλια της μεταφυσικής των ηθών*, εισαγωγή – μετάφραση-σχόλια Γ. Τζαβάρα, Αθήνα 1984.

[\[2\]](#) *Ο.π.*, σ.91 κ.ε.

[\[3\]](#) *Ιπποκράτειος Όρκος στο Ιπποκράτη: Ιατρική δεοντολογία – Νοσολογία, ανθολόγηση – μετάφραση – εισαγωγές – σχόλια Δημ. Λυπουρλής, Θεσσαλονίκη 2001, σ.42.*

[\[4\]](#) *Jeremy Bentham, An Introduction to the Principles of Morals and Legislation, 1789, κεφ.17, σημ. 122.*

[\[5\]](#) Βλ. John Rawls, *Justice as Fairness: A Restatement*, Cambridge, Massachusetts, 2001.

***Παρατήρηση:** Το παρόν άρθρο αποτελεί συνέχεια του αφιερώματος στη

συνθετική βιολογία. Πρόκειται για μια μεγάλη έρευνα, αναθεωρημένη έκδοση μεταπτυχιακής-διπλωματικής εργασίας που κατατέθηκε στο ΕΑΠ και πραγματοποιήθηκε από τον θεολόγο Στέφανο Καραούλη με επιβλέποντες τους Ν. Κόϊο και Αν. Μαρά.

Φωτ.: National Eye Institute (NEI), Rhoda Baer